

на на принципах субординації і координації її структурних компонентів. Під час формування системи законодавства застосовується більше суб'єктивний чинник, який потребує більш досконалої правової практики та з врахуванням зміни суспільства.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про тимчасове делегування Кабінету Міністрів України повноважень видавати декрети в сфері законодавчого регулювання: Закон України від 18.11.1992 № 2796-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 2. – ст. 6.
3. Ємельянова Л. В., Сидоренко О. М. Теорія держави та права: навчально-методичний посібник заочної форми навчання. – Миколаїв: Іліон, 2007 – 148 с.
4. Комаров С. А., Малько А. В. Теория государства и права. Учебно-методическое пособие. – М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 448 с.
5. Скакун О. Ф. Теорія права і держави [Текст]: підручник / О. Ф. Скакун; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – К.: Правова єдність, 2011. – 520 с.
6. Бобровник С. В., Богиніч О. Л. Система законодавства України: актуальні проблеми та перспективи розвитку. – К.: Наукова думка, 1994. – 121 с.
7. Євграфова Є. П. Формування системи національного законодавства (деякі питання теорії і практики): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Є. П. Євграфова; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2005. – 184 с.

УДК 340.111.5

РОМАНОВА Ірина

РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВОВІДНОСИН

Сьогодні наукова юридична діяльність, спираючись на багатоаспектне праворозуміння, спроможна остаточно звільнитись від обмежених уявлень і стереотипів, які склалися на ґрунті радянського правознавства, та досягти істотних результатів у дослідженні правовідносин як однієї з найважливіших юридичних категорій. Суспільство – це своєрідна сукупність відносин, які виникають внаслідок взаємодії людей. Особливе місце серед різних за змістом відносин становлять правові відносини. Таким чином, правові відносини є результатом дії вимог норм права щодо відносин між різними суб'єктами.

На сьогодні значною є кількість наукових досліджень – вітчизняних та зарубіжних, – присвячених дослідженню сучасних правовідносин, а саме: Ю. І. Гревцов, В. В. Завальнюк, Ю. М. Оборотов, О. П. Подцерковний, П. М. Рабінович тощо.

Сьогодні в теорії права існують дві основні концепції розуміння правовідносин. Перша точка зору, як зазначає Крижановський В. Я., найбільш яскраво викладена в відомій праці Ю. К. Толстого, яка характеризується тим, що правовідносини розглядаються в якості особливих ідеологічних відносин, через які норми права регулюють фактичні суспільні

відносини [2, с. 180]. В свою чергу Марченко М. Н. вважав, що «правовідносини – це суспільні відносини, врегульовані нормами права», а, Подцерковний О. П. схилявся до думки про правовідносини як результат упорядкованого впливу норм права на певні суспільні відносини, після чого ці суспільні відносини стають правовими і з цього моменту існують вже як правовідносини [4, с. 65]. У той же час згідно з першою точкою зору регульовані суспільні відносини і власне правовідносини існують одночасно, паралельно один з одним. Подібне визначення правовідносин засноване на визнанні в них як фактично існуючих суспільних відносин, так і специфічної правової складової, привнесеної в результаті правового впорядкування.

Прихильники цієї точки зору особливо підкреслюють, що правовідносини необхідно розглядати як нерозривну єдність його правового аспекту і матеріального змісту.

В силу соціальної спільності люди вступають в найрізноманітніші суспільні відносини для здійснення своїх життєвих потреб та інтересів: сімейні, релігійні, економічні, політичні, правові і тощо. Деякі з них зумовлені соціальними умовами існування, а інші виникають з волі конкретних осіб, що реалізують свої власні інтереси і потреби. Самі по собі ці відносини мають реалістичний характер, представляючи собою фактичну залежність і засновану на ній же фактичну можливість впливати одна на одну. Серед інших соціальних відносин правові відносини мають свою особливу специфіку, яка виражається в наявності у суб'єктів цих відносин взаємних юридичних прав і обов'язків.

Правовідносини – це центральна категорія серед проблематики теорії права. Право в реальному житті – це і є правовідносини. Правовідносини – це особливий вид суспільних відносин, учасники (суб'єкти) яких пов'язані взаємними юридичними правами та обов'язками. Правове відношення завжди передбачає юридичний зв'язок, принаймні, між двома суб'єктами, один з яких є носієм суб'єктивного права, а інший – носієм юридичного обов'язку. Існують і багатосторонні правовідносини. Норму права, яка не породжує правовідносини, прийнято вважати «мертвою». До правовідносин треба підходити так, щоб зрозуміти, що вони беруть участь у генезі права. Але, з іншого боку, є певна частина правовідносин, яка виникає на основі правових норм, і найчастіше це – публічно-правові відносини, які здійснюються на основі публічно-правових норм. Значить певна частина правових відносин визначається фактичними умовами та обставинами, а інша – юридичними нормами. Немає таких правовідносин, які б цілком і виключно визначалися тільки правовими нормами і в яких суб'єкти цих відносин вимагали б один від одного і робили один одному тільки те, на що вони мають повноваження та до чого їх зобов'язує закон.

Той чи інший погляд на природу правових відносин і їх роль в механізмі правового регулювання багато в чому визначається тим типом праворозуміння, який притаманний правовій теорії і юридичній практиці. У вітчизняній теорії права склалися різні теоретичні концепції (моделі) розуміння правовідносин.

Крижановський В. Я. вважає, що в теорії права панувала не тільки етатистська концепція права, а й одночасно етатистська концепція правовідносин [2, с.182]. Відповідно до цієї концепції правовідносини визначалися як особливе ідеологічне відношення, врегульоване нормами права, що видаються державою. У такому розумінні правовідносин, що видаються державою, первинні норми права, а вторинні ті суспільні відносини, які регулюються цими юридичними нормами. В такому розумінні підкреслюється зв'язок з чинним правом, тобто з позитивним законодавством, але й створюється враження, ніби суспільні відносини породжуються законом, правовими нормами. Правовідносини виникли раніше, ніж норми права, що видаються державою. В теорії права поряд з суто етатистським трактуванням з'явилася концепція, згідно з якою правовідносини розглядалися як фактичні суспільні відносини, які мають певну правову форму, правова форма пов'язувалася виключно з діючими юридичними нормами. Позитивним є те, що акцент робився на фактичні суспільні відносини та єдність змісту і форми, однак правова форма пов'язувалася виключно з чинним юридичним законом. Категорія правовідносин в радянській юридичній науці стала гранично широкою, що включала в себе всі врегульовані правом суспільні відносини. Потім, в рамках такого широкого розуміння правовідносин, в юридичній науці поступово виникли три відмінних один від одного підходи до поняття правовідносин, про які Ю.І. Гревцов пише наступне: «Про правові суспільні відносини можна, наприклад, говорити як про досить специфічні і своєрідні зв'язки між суб'єктивним правом і юридичним обов'язком в сенсі їх співвідношення» [1, с.156]. Розуміється, що правовідносини наближені до розуміння співвідношення прав і обов'язків в рамках загальної норми права, оскільки в даному випадку мається на увазі модель правових відносин, що міститься в нормі права. Нарешті, поняттям правовідносини виражається і реальна взаємодія двох конкретних сторін, в ході якого здійснюються певні інтереси суб'єктів права, за допомогою використання суб'єктивних прав і юридичних обов'язків. Таке поняття виражає одну з найважливіших різновидів суспільних відносин, форму якого становить специфічний зв'язок юридичного права і обов'язку, а зміст – реальна взаємодія в рамках приписів загальної норми права. Поряд з цим В. В. Завальнюк, визначає що існує інший підхід до розуміння правовідносин, згідно з яким «... правовідносини є суспільними відносинами особливого роду (правова форма громадських відносин)». На дум-

ку С. Л. Лисенкова правовідносини розглядаються, як стосунки, в яких суб'єкти права виступають контрагентами в процесі виконання ними вимог нормативних приписів і набуття певних прав і обов'язків [3, с. 291]. Поряд з розглянутим підходом до правовідносин як до суспільних відносин, що регулюються нормами права, в юридичній науці інтенсивно розроблялися і інші групи ключових питань теорії правовідносин, які охоплюють, зокрема, проблематику про передумови, учасників, структури і динаміці, класифікації правовідносин.

Отже, роблячи висновок правовідносини, це індивідуалізовані суспільні відносини, так як вони мають соціальний характер. Дані відносини виникають між людьми у процесі складання, розвитку цих відносин коли суб'єкти здійснюють певні діяння, де важливі взаємопов'язані категорії: «відносини», «діяльність», «поведінка».

Література:

1. Гревцов Ю. И. Социология права: Курс лекций. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2001. – 265 с.
2. Крижановський В. Я. Конституційно-правові засади судового захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні / В. Я. Крижановський // Наук. зап. Міжнар. гуманіт. ун-ту. – 2008. – № 9. – С. 174–190.
3. Лисенков С. Л. Загальна теорія держави і права: Навчальний посібник / С. Л. Лисенков. – К.: Юрискон-сульт: КНТ, 2006. – 355 с.
4. Подцерковний О. П. Нормативні, управлінські та міжнародні аспекти розвитку економіки та права: матеріали II наук.-практ. конф., 25 листоп. 2014 р., Одеса / ред.: О. П. Подцерковний, Н. М. Крестовська, М. Д. Василенко; Громад. орг. «Всеукр. центр екон. права». – Одеса: Юрид. літ., 2014. – 127 с.

УДК 340.9

СЕККЕР Крістіна

ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ОСОБЛИВА КАТЕГОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Пошуку сутності права присвячена значна кількість наукових робіт різних епох, починаючи з античності і закінчуючи сьогоденням. Філософи, правознавці, політичні і релігійні діячі усіх часів прагнули визначити витоки права, з'ясувати його природу. Праворозуміння є виразом різноманітних поглядів, суджень і оцінок – підходів щодо пізнання сутності права у вигляді окремих правових концепцій. Але, у вітчизняній юридичній літературі комплексного дослідження проблеми праворозуміння в основних школах права не зроблено. Вирішення цієї проблеми забезпечує прогресивний розвиток юридичної науки. Це і зумовило актуальність теми.

Основою дослідження праворозуміння є наукові праці видатних вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Б. О. Кістяківський, М. М. Ковалевський, М. І. Козюбра, В. П. Марчук, П. І. Новгородцев, Н. М. Оніщенко та інші.